

## A kultúra Verőcén

Verőce irodalmi jelentősége és ismert emberek látogatása köszönhető az 1925-ben ide költözött, és Verőcét halálukig otthonuknak tekintő Rozsnyay Kálmán műgyűjtő-írónak és feleségének, aki NIL néven írta verseit. Ady iránti rajongásuk, műgyűjteményük, a Nyugatos írók-költőkkel kapcsolatuk ismert volt. Ők ajánlották a Devecseri és a Karinthy családnak Verőcét, akik az 1932–38-as évek nyarait itt töltötték. Devecseriné Guthi Erzsébet (író, műfordító) a Búvópatakok című könyvében írt Verőcéről, fia, Devecseri Gábor (író, műfordító, költő) versben, prózában öröklötte meg élményeit. Karinthy Frigyes, a zseniális író többek között a Nógrádverőcei legenda, Rákászok, Levél a faluból című műveiben írt a településről. Fiai, Gábor verseiben, Ferenc (Cini) prózában öröklötte meg a nyarat. Gyakori látogatójuk volt Móricz Zsigmond és Kosztolányi Dezső. Ismerték és elismerték a helyiek, a nyaralók Kálmán Sándor gazdát, népszínműíró, a falu szülöttét (1898–1975), akit Rozsnyay karolt fel. Hét színművéből kettőt bemutattak.

A 20. században a férfiak a mezőgazdaság mellett gyakran vállaltak ipari jellegű munkát, bejártak Budapestre, Vácra, sokan a vasúton dolgoztak.

A lakosság lelkesen vett részt a falu rendezvényein: szüreti felvonulás, színiköri előadások, egyházi ünnepek. Az iskolában jeles pedagógusok tanítottak, szervezték, segítették a kulturális életet. A hajdani mezőváros életét színesítette a nyaralók jelenléte, ellátásuk, a tőlük eltanult fürdőzési szokások, a vízi sportok. Helyi ipari létesítmények – a Keramosz Műhely, a Zsolnay-féle porcelángyár, szövőde, vízimalmok (3), fáttelepek (3), téglagyárak (3) (például a Berczeller Mór-féle) foglalkoztatták a lakosságot.

A Horthy-korszakot megelőző első világháborúnak 47, a másodiknak 70 hős áldozata volt. Trianon után Felvidékről érkezőket fogadott be a falu, a második világháború kezdetén pedig lengyel menekülteket.

1945 után a nehézségek ellenére újraindult az élet. Kitelepítettek, internáltak találtak otthonra Verőcén. Kisüzemek jöttek létre, de később ezek – és a mezőgazdaság is – foglalkozási ágként megszűntek. A kulturális életet az Expressz ifjúsági tábor (Illés-koncertek), fésőttelepek (Újpesti Benczúr-kör) színesítették.

Itt éltek és dolgoztak: Magyarúti Béla grafikus-festő, a falu szülötte, Gorka Géza és Gorka Livia keramikusok, Mizser Pál festőművész, Hidvégi Valéria képzőművész. A Makai-villában lakott Kurtyág György kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, zongoraművész és kamarazene-tanár. Itt élt Bächter Iván író, újságíró, publicista, könyveiben több verőcei történetet is megírt.



A két arcú Árpád út

